

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 21 mars 1910, kl. 12 midd.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande resestipendier för lärarepersonalen vid småskolläraryrkesseminarier.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 61, hafva herrar *A. J. Hagström* och *R. Johansson* i Jönköping hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida resestipendier för lärarepersonalen vid landstingens småskolläraryrkesseminarier lämpligen böra beredas genom särskildt anslag, eller om nämnda personal må erhålla rätt att söka dylika stipendier från något annat af de anslag, Riksdagen för sådant ändamål på extra stat brukar bevilja; samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

Till stöd för denna hemställan hafva motionärerna anført:

»Under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen upptagas i likhet med hvad förhållandet varit under en följd af år såsom extra anslag vissa belopp till resestipendier åt olika kategorier af lärare och lärarinnor. Sålunda utgår till resestipendier för innevarande år ett belopp af 10,000 kronor åt föreståndarinnor och föreståndare samt lärarinnor och lärare vid högre läroverk för kvinnlig ungdom och enskilda samskolor äfvensom privata läraryrkesseminarier; vidare 1,000 kronor för abnormskolornas föreståndare, lärare och lärarinnor, 4,000 kronor för

*Motionärernas motive-
ring.*

folkskolans lärarekår, 2,000 kronor åt rektorer samt öfriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna, och slutligen 2,000 kronor dels till resestipendier dels ock till understöd vid fortsatta studier åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi äfvensom åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter.

Till ingen af dessa kategorier kan lärarepersonalen vid landstingens småskollärarynnesseminarier räknas, och då intet särskildt anslag till resestipendier åt denna personal finnes, blir den i detta hänseende alltså sämre ställd än ofvan nämnda lärarekårer. Och dock har den likaväl som dessa behof af den fortsatta utbildning, som i särskild grad kan ernås genom studier och iakttagelser vid andra skolor. Då denna personals arbete därjämte ingalunda är af mindre vikt och betydelse än andra lärarekårer, synes billighet och rättvisa fordra, att äfven den blir delaktig af den förmån och uppmuntran, som ligger uti rätten att söka och möjligheten att erhålla resestipendier. Och att de rön och iakttagelser, som stipendiaten är i tillfälle att göra, sedermera i ett eller annat afseende kommer äfven den sak han tjänar till godo, det är så känt och erkänt, att det här ej torde närmare behöfva framhållas. Detta är i allmänhet motivet och grundtanken, som ligger bakom hvarje anslag af medel till resestipendier.

Landstingens småskollärarynnesseminarier äro 21 till antalet, och vid desamma voro år 1908 anställda inalles 53 lärare och lärarinnor. Under innevarande år torde lärarepersonalens antal vara ungefärligen desamma. För att bereda dessa lärare och lärarinnor tillgång till resestipendier i likhet med flertalet öfriga skolors lärare ligger det nära till hands att tänka sig ett särskildt anslag för ändamålet. På grund af den ifrågavarande personalens relativt ringa antal vore det dock måhända lämpligare, att den sammanställes med någon af de öfriga lärarekategorierna och erhåller ansökningsrätt till resestipendier från samma anslag som denna. Närmast synas då lärarne och lärarinnorna vid landstingens seminarier kunna jämföras med lärarepersonalen vid privata eller enskilda lärarynnesseminarier. Kompetensen torde i stort sett vara ungefär densamma å båda hållen, och verksamheten inom landstingens seminarier likartad med den, som bedrifves vid de enskilda lärarynnesseminarierna.

Men landstingsseminariernas lärarepersonal skulle också eventuellt kunna sammanställas med folkskollärarekåren och erhålla rätt att söka resestipendier från samma anslag, som utgår för denna senare kår. Äfven i sådant fall blir kompetensen på båda sidor ungefär densamma, och

verksamhetsområdena äro, om också ej fullt likartade, dock med hvarandra nära besläktade. Möjligen skulle ifrågavarande anslag, hvilket i förhållande till folkskollärarekårens storlek är skäligen ringa, behöfva något ökas, därest ännu en om också liten lärarepersonal erhåller ansökningsrätt till resestipendier ur detsamma.

Huruvida nu emellertid landstingsseminariernas lärarepersonal trots sin litenhet bör tillgodoses med ett särskildt mindre anslag till resestipendier eller lämpligen erhålla ansökningsrätt i något af redan befintliga anslag, därom torde en närmare utredning böra ske, hvilken otvifvelaktigt bäst kan verkställas genom Kungl. Maj:ts föranstaltande.»

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till hvilket ifrågavarande motion varit hänvisad, har i saken gjort följande uttalande:

Såsom motionärerna påvisa, äger lärarepersonalen vid landstingens småskoleseminarier ej ansökningsrätt till resestipendier i något af de anslag Riksdagen för sådant ändamål årligen brukar bevilja, ehuru, såsom äfvenledes framhålles i motionen, billigheten och rättvisan däraf ligga i öppen dag. Ej heller kan det förnekas, att själfva undervisningen vid dessa utbildningsanstalter skulle ej oväsentligt befrämjas genom de besök och iakttagelser lärarepersonalen kunde komma i tillfälle att göra vid andra likartade anstalter. Motionärerna synas emellertid hafva förbisett, att lärarepersonalen vid de enskilda småskoleseminarierna likaledes är i saknad af sådana stipendier, och att de privata lärarinneseminarier, hvilkas lärarekår hafva ansökningsrätt i anslaget å 10,000 kronor till resestipendier, äro högre lärarinneseminarier och ej, såsom motionärerna torde hafva antagit, småskoleseminarier. Det vill synas utskottet, att de skäl, som kunna anföras för beredande af resestipendier åt lärarepersonalen vid landstingens småskoleseminarier, äga samma giltighet beträffande de enskilda småskoleseminariernas lärarepersonal, och att således intet undantag för dessa bör göras, så mycket mera som de enskilda småskoleseminarierna på intet vis till arten skilja sig från landstingens seminarier. De förra likaväl som de senare hafva ju till mål och uppgift att utbilda lärarinnor, skickliga att meddela de i skolåldern inträdande barnen den första grundläggande undervisningen, och vägen för vinnande af detta mål är densamma i de förra som i de senare.

De enskilda småskoleseminarier, som för närvarande finnas, och hvilkas lärarepersonal utskottet anser jämväl böra komma i åtanke i

*Andra kam-
marens ut-
skotts utlå-
tande.*

sammanhang med att möjlighet till erhållande af resestipendier beredes för lärarepersonalen vid landstingens seminarier, äro enligt Hammarlunds folkskolekalender för år 1910 följande:

Privata småskoleseminariet vid Ateneum i Stockholm för flickor,
Alma Detthows småskolläraryrkesseminarium i Stockholm,
Småskoleseminariet vid Högre elementarläroverket i Uppsala för flickor (under senaste år ej i verksamhet),
Småskoleseminariet i Malmö, upprättadt af doktor Stenkula,
Småskoleseminariet i Halmstad,
Göteborgs småskolläraryrkesseminarium,
Göteborgs privatseminarium,
Småskoleseminariet i Borås,
Småskoleseminariet i Åmål,
Nya småskoleseminariet i Skara, samt

Privata seminariet i Hageström, Gäfleborgs län, för utbildande af lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskolor.

Åtskilliga af dessa torde i och för sin verksamhet erhålla något understöd genom landstingsmedel. Så är t. ex. förhållandet med det privata småskoleseminariet vid Ateneum i Stockholm för flickor, vid hvilken anstalt Stockholms läns landsting årligen bestrider kostnaderna för utbildande af 14 elever från länet.

Beträffande sättet för beredande af resestipendier åt nu ifrågasatt lärarepersonal, torde detta böra bero på en eventuell af Kungl. Maj:t föranställd utredning i saken. Det synes emellertid utskottet, att, i och med det att lärarepersonalen vid småskoleseminarierna erhåller ansökningsrätt i det ena eller det andra af de anslag Riksdagen brukar bevilja till resestipendier, detta anslag bör höjas i förhållande till antalet af den nya personal, som däri skulle erhålla ansökningsrätt, för att utsikterna till erhållande af resestipendier för den förutvarande personalen ej måtte försämrast. Men inses nödvändigheten af en sådan höjning, kan det måhända ifrågasättas, huruvida det icke vore lika lämpligt, att Riksdagen till resestipendier, särskildt för lärarepersonalen vid småskoleseminarierna, ansloge ett så stort belopp, som kunde befinnas skäligt i förhållande till storleken af denna personal.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställde utskottet, att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning beträffande lämpligaste sättet för beredande af resestipendier åt

lärarepersonalen vid småskoleseminarierna i riket, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som af en sådan utredning kan föranledas.

Sedan Andra kammaren bifallit, hvad dess tillfälliga utskott sålunda föreslagit, har ärendet blifvit öfverlämnadt till Första kammaren, som hänvisat detsamma till sitt andra tillfälliga utskott. *Andra kam-
marens beslut.*

Utskottet anser, i likhet med Andra kammaren, billighet och rättvisa fordra, att jämväl lärarepersonalen vid landstingens småskoleseminarier beredes möjlighet att söka och erhålla resestipendier. *Utskottets ut-
låtande.*

Det af Andra kammaren godkända uttalandet, att de skäl, som kunna anföras för beredande af resestipendier åt lärarepersonalen vid landstingens småskoleseminarier, äga samma giltighet beträffande de enskilda småskoleseminarierna, har föranledt utskottet att söka utröna, huruvida dessa enskilda småskoleseminarier och särskildt de ofvan uppräknade verkligen böra med landstingens seminarier uti ifrågavarande hänseende likställas.

Utskottet får i det afseendet meddela, att samtliga de angifna enskilda småskoleseminarierna hafva uppå gjorda underdåniga ansökningar erhållit rättighet att anställa afgangspröfning i öfverensstämmelse med nädiga stadgan den 28 maj 1897 angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarier för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola; att därvid såsom villkor gälla, bland annat att lika inträdespröfning som vid folkskoleseminarier verkställes med dem, som anmält sig till intagning vid småskoleseminariet; att angifna småskoleseminarier äro underkastade den inspektion som chefen för ecklesiastikdepartementet kan finna godt föreskrifva, samt att äfven i öfrigt dessa enskilda seminarier äro ställda under samma offentliga kontroll som landstingens småskoleseminarier.

Tillika har genom kungl. kungörelsen den 11 juni 1909 bestämts, att allenast sådana privata småskoleseminarier, som berättigats till anställande af småskolläroinneexamen, må vinna delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning och detta endast under villkor, bland annat, att den af dessa seminarier utöfvade verksamheten är så väl med afseende på ifrågakommande lärares och lärarinnors tjänstgöringsskyldighet som äfven i öfrigt i hufvudsak ordnad i öfverensstämmelse med hvad för utaf landsting inrättade småskoleseminarier är stadgadt, samt att de tjänster, för hvilka delaktighet i pensionsinrättningen kan erhållas, äro

i afseende å tjänsteinnehafvarnes kompetens och löneförmåner likställda med ordinarie läraretjänster vid folkskola.

Under sådana förhållanden finnes icke heller enligt utskottets förmenande någon anledning att i nu ifrågavarande afseende skilja mellan landstingsseminarierna och de angifna enskilda småskoleseminarierna. Och då uppenbart torde vara, att om nya sådana enskilda seminarier tillkomma, de icke kunna i täflan med de under offentlig kontroll ställda bestå med mindre de underkasta sig enahanda kontroll som dessa och landstingens seminarier, har utskottet icke funnit anledning att i fråga om utsträckning af möjligheten till resestipendiens erhållande jämväl till andra småskoleseminarier än landstingens förorda annan ståndpunkt än den som Andra kammaren intagit.

Men utom nu omförmälda småskoleseminarier finnas två af staten anordnade sådana, nämligen i Murjek och Haparanda. Dessa båda seminariers lärarepersonal bör naturligtvis äfven i lika mån med landstingens seminariepersonal få tillträde till resestipendier och följaktligen under nu ifrågavarande framställning inbegripas.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att Första kammaren behagade biträda Andra kammarens beslut i ärendet och således besluta,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning beträffande lämpligaste sättet för beredande af resestipendier åt lärarepersonalen vid småskoleseminarierna i riket samt för Riksdagen framlägga det förslag, som af en sådan utredning kan föranledas.

Stockholm den 20 mars 1910.

Å utskottets vägnar:

H. BIÖRKLUND.